

Տ. ԱՐԵՆ ԱՐԵՆՆԱ

Ք Ա Ր Ո Ձ . . .

(Ավագ հինգշաբթի, 23 մարտի 1989 թ.,
Ս. Էջմիածնի Մայր տաճար)

«Հայր, ի ձեռս քո աւանդեմ զհոգի իմ»
(Լուկ. ԻԳ 46):

«Հայր, քո ձեռքերի մեջ եմ ավանդում
իմ հոգին»:

Քարոզիս բնաբանը Հիսուսի վերջին
խոսքերն են, մահվանից առաջ մարդկային
մի վերջին խոսք, աստվածային մի ճշմար-
տություն, որ Հիսուս ասաց խաչի վրա,
տառապանքի, հոգևորքի և մահվան մեջ:

Ներկա արարողությունը ձոնված է Հի-
սուսի չարչարանաց, խաչի և մահվան
խորհրդին: Արարողությունը քայլ առ քայլ
առաջնորդում է մեզ շուրջ երկու հազար
տարի առաջ տեղի ունեցած պատմական
մի դեպք վերհիշելու, այդ դեպքը հիմա
մեր մեջ այժմեականացնելու, խորհրդածե-
լու և ըմբռնելու նրա խորհուրդը, ստանա-
լու համար Քրիստոսի երկհազարամյա
աստվածային պատգամը, որ մա խաչի,
տառապանքի և մահվան խորհրդով ավան-
դեց մեզ:

Հիսուսի առաքելության, նրա քարոզչու-
թյան առաջին խոսքը խաչը չէր և ոչ էլ
նրա վերջին խոսքը մահն էր: Նրա առա-
ջին խոսքը ուրախությունն էր, իսկ վերջին
պատգամը կյանքն էր: Հիսուսի առաքե-
լությունը խաչով չի սկսում, այլ մի ավե-
տիսով: Ավետիսը ուրախ լուրն է, հուսա-
հատության մատնված մարդուն իր հուսա-
հատ փրճակից դուրս գալու մի նոր հնա-
րավորություն, մի ճանապարհ ցույց տալն
է, այսինքն՝ մեռնողին ապրելու մի նոր

սկիզբ տալու հնարավորությունը: Քրիս-
տոսի բերած ավետիսը, նրա քարոզած
ուրախ լուրը Աստուծո արքայության գա-
լուստն էր՝ Աստուծո անմիջական ներկա-
յությունը մարդկանց մեջ: Սակայն Աստ-
ված իր ներկայությունը մարդկանց չի
պարտադրում, ընդունելություն գտնելու
համար բռնություն չի բանեցնում, այլ ներս
հրավիրելու, կամ դուրս գալու ամբողջ
հնարավորությունը մարդկանց սզատու-
թյան և կամքին է թողնում: Նման այն
հյուրին, որ գալով մեր տունը, մեզ իր ներ-
կայությամբ ուրախացնելու համար մեր
տան դուռն է թակում. մեր դուռը բանալու
և նրան ներս հրավիրելու կամ դուռը նրա
երեսին փակ պահելու հնարավորությունը
մեր ձեռքում է: Հիսուսի ավետարանած
Աստված եկավ իր ներկայությամբ ուրա-
խացնելու, փրկելու մարդկանց. նա թա-
կեց ժամանակի մարդկանց քարացած
սրտերի դռները և ոմանց կողմից ըն-
դունելություն չգտավ: Ոչ միայն Աստված
ընդունելություն չգտավ, այլ հենց այս
ուրախ լուրը հայտարարողը՝ Հիսուս իր
քարոզչական գործունեության ընթաց-
քում սկսեց հետգհետե վտանգվել: Մար-
դիկ, իրենց քարացած ավանդույթների,
ժամանակի ընկերային-հասարակական եր-
կաթյա դրվածքների, քաղաքական կեղծ
համոզմունքների և ըմբռնումների մեջ բան-
տարկված, չհասկացան Հիսուսի ավետա-
րանած ավետիսը ու սկսեցին խեղաթուրել
նրա վարդապետության իմաստը:

Նախ փորձեցին Հիսուսին ժամանակի ընկերային-հասարակական օրենքներին հնազանդեցնել ու ենթարկել, ապա նրան փորձեցին մի կերպ լռեցնել, իսկ երբ իրենց ցանկալի արդյունքը չունեցան, սկսեցին Հիսուսին որպես ժողովրդին և քաղաքական օրենքներին՝ հոռվմեական պետության թշնամի ներկայացնել: Սինագոգից նրան դուրս վտարեցին, նրան ստահող աստվածահայրության մեջ մեղադրեցին և ի վերջո որոշեցին նրան խաչի սպանությանը չեզոքացնել:

Ահավոր էր ոճիրը, քանի որ նույնքան վնասական էր իր՝ Հիսուսի որոշումը՝ հավատարիմ մնալ ճշմարտության, հավատարիմ մնալ հայրական տնօրինության և հավատարիմ մնալ Աստուծո արքայության՝ մարդկանց մեջ լինելու անհրաժեշտության: Այս հավատարմության գինը Հիսուսի տառապանքը, նրա խաչելությունն ու մահն էր: Ինչքան մոտենում էր Նրա տառապանքի և մահվան ժամը, ինչքան սրվում էր նրա դեմ սպառնալիքը, այնքան բնական և մարդկայնորեն սոսկում էր նա մահվան տառապանքից, նրա անէացնող իրականությունից: Այդ վախճանում էր Հիսուս, և մահվան անմիջապես փորձառությունը այնքան հաղթահարող, այնքան ընկճող էր, որ նա Գեթսեմանիի մութ գիշերվա մեջ իր ամբողջ մարմնով արյուն էր քրտնում ու աղերսում էր իր Հոր. «Հայր իմ, եթե հնար է, անցո գրաժակս զայս լինէմ»: «Հայր իմ, աղերսում եմ Բեզ, եթե հնարավոր է, հեռացրու ինձնից այս բաժակը»: Ինչքան մարդկային է այս աղերսը, ինչպիսի՜ սքանչելի՜ մի ապացույց Աստվածորդու՝ մարդու որդի լինելու մասին: Եվ ինչ էնք տեսնում. Հիսուս Գեթսեմանիի պարտեզում իր սարսափների և տարակույսի գազաթմակետին՝ որոշում է հավատարիմ մնալ իր խոսքին. մի խոսք, որ Աստուծո ճշմարտությունն է բացահայտում, նրա արքայության գալուստը, նրա ներկայությունը մեր մեջ: Ուստի նա իր աղերսին «այս խաչը ինձնից հեռացրու» խնդրանքին ավելացնում է. «Հայր իմ, ոչ թե իմ, այլ թող քո կամքը լինի, թող աստվածային սիրո իրականությունը բացահայտվի և մարդկանց փրկությունը հաստատվի»:

Թվում է, թե Քրիստոսի մահով նրա առաքելությունը ձախողության է դատապարտվում: Ո՛չ: Իր մահը իր ավետարանած ճշմարտության հաստատումն է, նրա Գերազույն արտահայտությունը: Ահավասիկ մեկը, Որդին Աստուծո, որ աստվածային սիրո փայլումի, նրա ծլարձակումի համար իր անձն է զոհում:

Հիսուսի մահը ոչ այնքան մեղքերի թո-

ղության համար է և ոչ էլ Ադամով կատարված մի սխալի սրբագրումը կամ ուղղումն է, այլ նրա մահը առաջին հերթին մի ազատագրում է, ազատագրում մահվանից դեպի կյանքի թագավորություն, հավիտենական կյանք: Այդ ազատությունը ապառաժի նման կոտ ճերքին բարոյական մի համոզմունք է, թե մարդ ինչքան էլ վախճան մահվան իրականությունից, այնուամենայնիվ, Քրիստոսի օրինակով պետք է հավատա մեր մեջ Աստուծո արքայության երջանկացնող սկզբունքին, մահվան մեջ և մահից էլ այն կողմ: Քրիստոսի խաչելությունն ու մահը տառապանքը արդարացնող մի իրավիճակ չէ, այլ մի բողոք է տառապանքի և մահվան դեմ: Այստեղ մահը քացասական մի երևույթ է, որ մարդուն չի ազատագրում, նրան դեպի Աստված չի առաջնորդում, մի՞նչդեռ Քրիստոս իր տառապանքով և մահվամբ ոչնչացնում է մահվան քացասականությունը, այն վերածում է դրական և բնական մի երևույթի՝ Աստուծո հետ միանալու:

Մահվան փորձառությունը մեզանից յուրաքանչյուրի մեջ նոր հորիզոններ է ըստեղծում, հնարավորություն է տալիս մարդուն հավիտենական կյանքը գնահատելու, ճանաչելու կյանքի և մահվան խորհորդը և ի վերջո տալու այն ինքնագիտակցությունը, թե նյութը ամեն բան չէ աշխարհիս վրա, այլ նյութից վեր գոյություն ունի հոգեկան մի արժեք, որի համար կարելի է նույնիսկ տառապանքով մեռնել՝ ապրելու համար:

Այս է պատգամում մեզ խաչեցյալն Հիսուս: Նրա մահը ճշմարտությամբ լեցուն մի կյանք էր, բարոյական ճերքին մի ազատագրում էր, որ իր հարության ուժականությամբ սասանում էր ժամանակի ընկերային-հասարակական նեղ դրվածքներն ու կրոնական մոլեռանդ ըմբռնումները և պայթեցնում մարդու մարմինն ու հոգին կաշկանդող, նրա ճերքին ազատությունը բռնաբարող պետական քաղաքական պողպատյա օրենքները: Քրիստոնեությունը ասորուկների կրոն չէր, ինչպիսին ուզեց այն տեսնել Հռոմեական կայսրությունը, Քրիստոսի աստվածաբանությունը ազատության, ազատագրող մի աստվածաբանություն էր: Այս է քրիստոնեության բուն բովանդակությունը, նրա ճերքին բարոյական արժեքը, և ոչ թե բռնությանը կույր հնազանդության վարդապետությունը, որ ըզրնագրոսիկ կերպով վերագրվում է քրիստոնեության: Այնպես, ինչպես մարդիկ խաչի դատապարտությամբ ուզեցին Քրիստոսին մարդ և Աստված լինելու աստվածային ուժականությունից զրկել, նույնպես

և հետագա դարերում մարդիկ փորձեցին նրա ազատագրության աստվածաբանությունը խեղաթյուրել: Քրիստոսի խաչելության տառապանքի և մահվան խորհուրդը հարությանը ապացուցված ազատագրության մի աստվածաբանություն է, որի ճշմարիտ լինելը զգացել ենք դարերի անմիջական փորձով, իրերահաջորդ արհավիրքներից հետո ապրում ենք այսօր և հարատևելու ենք ապագայում:

Կանգնած Քրիստոսի չարչարանաց, խաչելության և մահվան հիշատակի խորհրդի առաջ, ներշնչվելով նրա ճշմարտության իրատեսությունից, խոսքերս ուղղում եմ ձեզ, սիրելի հավատացյալ մայրեր, քույրեր և եղբայրներ, բայց հատկապես երիտասարդություն հայոց:

Ուխտի գալով Էջմիածին, մեր պապերի ավանդությանց այս հնագույն շտեմարանը՝ Հայոց Միածնաեջ այս տունը, առիթը ունեցա խոսելու ձեզանից շատերի հետ թե այստեղ, թե Երևանում և մեր կործանված քաղաքներում: Տառապում եմ ձեզ հետ, ճենճերող սիրտս ձեզ հետ միասին մնալուն մի սփոփանք, իրական մի մխիթարանք է փնտրում: Գալիս—կանգնում եմ Քրիստոսի խաչի առջև և զգում եմ, որ Քրիստոս խաչի վրա տառապում է ինձ հետ և իմ մեջ հույսի, կյանքի մի նոր ճա-

նապարհ է բացում: Հավատքի երաշխիք եք ուզում. գերագույն երաշխիքը, իրական ապացույցը ձեր պատմությունն է, հարուցյալ երկիրը, այն, որ տառապանքից ու կործանումից մահացու մի հուսահատության չեք մատնվում, գիտությանը թե անգիտությանը, այնուամենայնիվ հավատում եք կյանքի շարունակության, կյանքի հավիտենականության սկզբունքին:

Յուրաքանչյուր հայ մոր ու աղջնակի հետ իր Որդու խաչի առջև տառապեց Աստվածամայրը: Հայ հայրերի և որդիների հետ փլատակների տակ և փլատակների վրա հուսահատորեն իրենց հարազատներին փնտրող մարդկանց հետ խաչի վրա Հիսուսն է, որ իր տառապանքով, մահվամբ ու հարությանը իր սիրելիներից կասի՝ «Դալիթա, Գումի», դուստր իմ, որդյակ իմ սիրելի, վեր կաց, կանգնիր, դու ապրելու իրավունք ունես:

Հուսահատությունը կարելի չէ ներդաշնակել հայ իրականության հետ: Հայը համակ հույս և լույս է, նրա ամեն մեկ ծիլի մեջ հավիտենականություն կա խտացած: Մենք չենք ծնվում մեռնելու համար, իսկ եթե մեռնում ենք, մահատակվում ենք ապրելու համար:

Ծնորձք Տյառն մերո Հիսուսի Քրիստոսի եղիցին ընդ ձեզ ընդ ամենեսյանսդ, ամեն:

